

רֵנְדֵּזְ-וּוּ RENDEZ-VOUS

כותרת שהופכת הרגל היא בעיה. היא עלולה להיעשות לסיסמה שהיום-יום שוחק. הכותרת ומה שנכלל בתוכה ותחתיה, נתונים לסכנה של בליה. מדי פעם בפעם יש להסיר את האבק המצטבר על פני כותרות, ולבדוק את מה שמסתתר שם מתחת.

מה משמעות הכותרת "גלריה כברי - גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל"? שאלה זו הניעה תהליך, וסיכמו בתערוכה קבוצתית המציינת עשור של פעילות במתכונת שיתופית. בניסיון לברר ולמקד את הזוהר, נענו אמני הגלריה למהלך יזום שהוא "תרגיל בהתקרבות", "הזמנה לדייט" או "דואט". מאחורי המהלך עומד רצון למצוא נקודות חיבור ומפגש ולמקד כיוון. האמנים נתבקשו לצאת מן הסטודיו הפרטי, מאזור הנוחות הקדוש, וליצור פעולה משותפת עם קולגה או עם נושא או מושא אחר מלבדם. כמענה לפעולת האוצרות, שדמתה למלאכה של שדכנית, התחלקו אמני הגלריה מתוך חופש בחירה ליחידים, לזוגות ולשלשה.

בפריקטים של עבודה שיתופית ערבית-יהודית קיים קושי מובנה. האם השותפים באמת מרגישים שותפים? האם לכל אחד יש מקום? האם אפשר לשמוע את ריבוי הקולות או שהשיח הוא סטראופוני, קקופוני או שיח חרשים? בלי משים אפשר להיקלע לתוך ציור או רישום ובו שני קווים מקבילים. כמו טיול לצד פסי רכבת. הכותרת בשפה הצרפתית "רנדו" ¹ — le Rendez-vous / דיט, ² מפגש, פגישה/Meeting / لقاء (ליקאא בערבית) - מתארת את התהליך ואת כוונת התערוכה, והיא משמשת גם מוצא ניטרלי בין שפות הארץ השגורות - הערבית והעברית. רנדו היא פגישה אינטימית במקום ובזמן קבוע. מפגש עבודה או מפגש רומנטי, מפגש אהבה, לעיתים גם סודי. זהו מפגש שנותן מקום לפעולת הצופה ומשאיר מקום גם לפרשנות.

כמספר חברי הגלריה כן מספר הווריאציות ואופני הביצוע למשימת המחקר וההתקרבות. זוג אמנים בחר לצייר על אותו פורמט. אמן אחד התכתב במצע שלו עם שני אמנים נוספים. זוג אמנים יצא לסדרת מפגשים בכפרים וביישובים בגליל שהיו קיימים לפני שנת 1948, והיכולת להקשיב לסיפורים המקבילים והכואבים ניכרת ביצירתם. אמנים אחדים ניהלו דואט עם הקרובים להם או עם זיכרונות רחוקים. יש שבחרו אובייקטים דוממים, כמו דואט עם דלי או עם מבנה קיים בכברי - הנשקיה. היו ניסיונות שכשלו ודואטים שנשברו. התהליך מלמד לא פחות מן התוצר. אפשר ללמוד ממנו את הידוע - זוגיות היא עסק לא פשוט. הבוחרים בה נדרשים לאתגר הוויטור. מהם גבולותיי? על מה אני מוכן לוותר ועדיין אישאר אני עצמי? מי אני? מי אתה? התקרבות היא גם סכנה. משמעותה לצאת מאזור הנוחות, להרחיב את גבולות העצמי, להניח את הלב.

מרטין בובר, בספרו "אני ואתה", דן ביחסי דו-שיח כדרך חיים. לדבריו האדם הרוחני מתעצב בתוככי הדו-שיח, בזיקה לזולת, באמפתיה, בקשב, בהכלה ובהבנה. הוא כותב: "את מילת-השיתין אני-אתה יכול אדם לומר רק בכל מאודו. הכינוס וההיתוך לכדי מלוא הישות לעולם אינו יכול להיעשות על-ידי ולעולם אינו יכול להיעשות בלעדי. אני נעשה לאני מכוח האתה; בהיותי לאני אומר אני - אתה".³

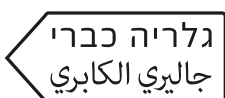
בובר מאמין כי האדם נעשה "אני" רק בקיום משותף עם "אתה". הומי באבא עוסק בנקודות של מגע. הוא סבור שתרבות מתפתחת במקומות שאינם יציבים והגמוניים, בתהליך היסטורי, במשא ומתן, בתרגום, בטרנספורמציה. הוא טבע את המונח "המרחב השלישי" - מקום היברידי שבו דיכוטומיה של כובש ונכבש אינה ברורה ויש תנועה בין תרבויות.⁴ גלריה שיתופית בשנת 2022 מעודדת מפגשים, עבודה בצוות, נקודות חיכוך, זיהום הדדי, פעפוע וגם מתינות. זו דרכה לתור אחר מהויות חיות, לפענח מורכבויות ולמלא את הכותרת בתוכן.

בתערוכה מוצג גם דואט היסטורי של שני אמנים - אורי רייזמן ויחיאל שמי - דמויות מרכזיות באמנות הישראלית ושניהם מכברי. זהו דואט משפיע ונוכח בעבר ובהווה של הפעילות האמנותית במקום. דואט המעורר שאלות שבין אנונימיות להכרה, בין צבע למתכת, בין שוני לדמיון, והוא מעיד על כוח הפעולה של אמנים גם לאחר מותם.

ניתן לראות בתערוכה רנדו אפשרות להקשיב לדואט החיים, ניסיון כן ואותנטי לתת מענה לאתגר הקיום. זהו מהלך עם מעט זיכרונות ועם ריבוי של קולות, אך טמונה בו גם הזמנה לשעה של רומנטיקה. כי "קצת אהבה לא תזיק"⁵, או כדבריו של מרטין בובר, "כל חיים של אמת הם פגישה"⁶ - רנדו.

דואטים:

נופים נוכחים,⁷ זו הכותרת שבחרו צמד האמנים סאהר מיעארי וזיו שר לעבודתם המשותפת הנשענת על סדרת פגישות בקיבוצים ובכפרים ערביים נטושים בגליל משנת 1948. ביצירתם הם נוגעים בזיכרון של מחיקה. הם דנים כל אחד בשפתו

גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
جاليري تشاركي يهودي عربي في الجليل

גלריה כברי - גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
מנהלת ואוצרת - תמר הורביץ ליבנה 054-7440954

בשכבות זמן היסטורי ופיזי ובמה שנדחק כדי שלא ייראה. זוהי טריטוריה סגורה המגלה סיפורים, מקומות, זיכרונות, עולות, שרידים וסימנים של תרבות שאיננה, עבר שנוכח. שר מציג סדרת צילומים מונוכרומטיים שהשחור בהם הוא עמוק, צבעוני וחודר. מתוכו צפים נופים, טבע, שרידי מבנה, שרטוטים אדריכליים, שרידי כפר, יונה, קיבוץ ומשקעים של זמן. מיעארי מציג מבנים של בטון שהוא משלב בהם אריחים משוחזרים מן המסגד הישן בלוד או ריצוף המדמה בתים ערביים נטושים בוואדי סאליב ואת רקמת אימו. מתוך הזיכרון צץ ברז מתכת בולט בעקרותו. שר ומיעארי מקשיבים האחד לשני. הם מבינים את הכאב וחושבים על העתיד.

בין גני השעשועים והילדים של קיבוץ כברי ובין מבנה המנהרה שהגלריה השיתופית שוכנת בה ניצב בית בטון ישן ומסתורי, בעל קירות לבנים ורעפים אדומים, אך נטול חלונות. בני המקום יודעים לומר כי זוהי "הנשקיייה" - מבנה שנבנה בשנות השישים וסימן אז את קצה הקיבוץ. במקום נשמר נשק שקיבל היישוב מן המדינה למטרות הגנה. האמן **אשרף פואח'רי** מקיים דואט עם המבנה ועוטף אותו ביצירתו "חאמרייה". פואח'רי יוצר מצעד זהויות סבוכות ומקבילות של הארץ הזאת. שכבות של דימויים דחוסים נפרשים לאורך אחד עשר מטר על גבי יריעת פי. וי. סי, הדימוי השכיח ביותר בתהלוכת האפוס הנעה שיצר פואח'רי הוא החמור. בעבור פואח'רי החמור הוא נשא של רעיונות המבטאים את "האחר" - דיוקנו של האמן. החמור של פואח'רי הוצג בגלריות ובמוזאונים שונים, ובכל פעם האמן מצרף לו שכבות של דימויים חדשים. סמל חברת נייקי, קוקה קולה, אינסוף, אדוארד סעידי, הרצל, בן-גוריון, דגל אנגליה, שלום, בעלי חיים, "הגרניקה של פיקסו" - אלו הם רק מעט מתוך מגוון אלמנטים ויזואליים הנראים לעין. המתבונן בפנורמה ההיסטורית של פואח'רי חווה חיפוש בדפי הזיכרון. בניגוד למבנה המסתיר והמסוגר, פואח'רי בוחר להראות. כל דימוי ניתן לזיהוי, יש מקום לתנועה, לחפיפה, לסיפורים מקבילים.

האמנית **פאיזה חדאד** מבצעת דואט עם דלי. זהו דלי פלסטיק שקיבלה מידין של פועל בניין ערבי במזרעה, הכפר שהיא גרה בו. הפועל ניסה מנדיבות ליבו לשכנע אותה לקבל דלי חדש. הוא לא ידע שהחפץ המשומש הוא הכלי של חדאד להעלות לדיון שאלות הנוגעות לדעות קדומות ולסטריאוטיפים בחברה. חדאד נותנת במה לאזרח הערבי פועל הבניין הבונה את הארץ. באמצעות כלי חד, דרימל, היא פולשת לאזור הנוחות שלנו. על הדלי חקוק בכתב ציורי משפט המעודד לפעולה: "יש לך משהו בעולם הזה..". זהו חלק מטקסט של איש הרוח גסאן קנפאני (غسان كنفاني)⁸ - "יש לך משהו בעולם הזה, תקום".

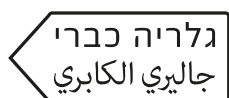
אמירה זיאן ודרורה דקל מקיימות ביניהן דואט של צילומים. זיאן מצלמת את בנות משפחתה הקרובה, ודקל את תלמידתה מלפני עשרים שנה - אנדריאה עיסא, אמנית נוצרייה החיה בדיסלדורף - ואת עצמה. זיאן דנה ברוחניות שבאמונה וברגעים של קדושה. היא מאמצת נקודת מבט מלמעלה כלפי מטה, ומבטאת באמצעותה את עליונות הגבר בחברה שהיא חיה בה. בעבור דקל השטחי הביתי משמש זירה לצילומים ומתגלה בו אורגמנטיקה של שכבות המכסות ומסתירות. הן חוקרות יחד את המשותף שבשפתן: בד, וילון, נקודת מבט לא שגרתית, חלון, זר של פרחים, שיער נשי, רגעים של אינטימיות.

נועם ונטורה מצייר את אחיו התאום **ניר** לאורך השנים, מתוך צילומים ומתוך התבוננות. בדואט זה הזמין נועם, אמן הגלריה, את ניר אחיו לפעולה. שני אחים תאומים זהים מציירים האחד את השני ובה בעת הם מציירים גם את עצמם. כפילות, דומות, שונות, עומק של מבט. זהו דיאלוג ללא מחוות וללא מילים. נועם מצייר את ניר בצבעי אקריליק במבט מהורה, ספק רגוע, בעודו פונה במבטו ימינה לתמונה כמודל לצייר. ניר מצייר את נועם בכתמים של גירי פחם, בתנוחת ישיבה מאפיינת. דיאלוג של דומות המתקיים גם ממרחקים, אבולוציה של גנים משותפים הקיימת גם בבחירות הצבעוניות של האחים.

את יצירתו פרפטום מובילה⁹ (Perpetuum Mobile) - ממנטו (ח)מורי מקדיש האמן **דובי הראל** לשני ידידיו, האמנים ג'וזיאן ונונו ("אשת הסירות") ואשרף פואח'רי ("איש החמורים"). הראל מנהל שיח של דימויים בגבולות הפורמט שלו. הוא ממקם חמורים וסירות על גבי הספרה שמונה במצב של שכיבה, כדימוי לאינסוף. ברקע פטרייה אטומית המסמלת דיסטופיה¹⁰ - דימוי שחוזר רבות ביצירותיו. לדבריו, "העולם מתחלק לחמורים מאושרים השטים בסירות, ולשאר החמורים שסוחבים את הסירות על הגב. אגב גב, ברוב המקרים חמורים שנראים שוכבים על הגב, הם בעצם חמורים שסוחבים את הסירה על הגב, רק הפוכים... רמז: עקבו אחר המסלולים". הראל משלב קורטוב של הומור לתיאור מציאות הפכפכה התלויה בנקודת המבט. אסון של אחד עשוי להיות תקומה לאחר. לדואט של הראל מצטרפים בחלל בית הקפה עבודותיהם של פואח'רי, ונונו ושלומי חגי.

גבריאלה וילנץ ואמירה זיאן מציגות דואט עצמי מבעד למסך. בעבור זיאן המסך הוא הבד הלבן של הרעלה הדרוזית שדרכו ניכרות פניה המוכפלות. וילנץ מצלמת את עצמה כאיקונה מוקפדת וקלאסית, לבושה בכחול מלכותי. את הצילום היא תוחמת במסגרת עץ ועוטפת בניילון של פצפצים, ואז שוב מצלמת את התמונה ומציגה את עצמה כחפץ מעבר, כאובייקט. תהליך דחוס של פגישות שבהן מאמץ כן זהיר לפעול יחד, הוליד צורך אישי לפעול מבעד לעטיפות ולבד. מתוך מסננים ומחיצות ובהיעדר מבט ישיר, דווקא שם מתאפשר המפגש.

בקומה העליונה של מבנה חדר האוכל מוצגת סדרת צילומים של גבריאלה וילנץ העוסקת במפגשים בין טבע לדומם, בין מלח לסוכר, בין פירות ואובייקטים לחומרים תעשייתיים שעווה וגבס. יש בצילומים קשר לסגנון הוואניטאס ההולנדי-פלמי של המאות ה-16 וה-17 - סגנון המציג תיאורי טבע דומם עמוסי פרטים בעלי משמעות סמלית המדגישים את הבר-חלוף. בדומה לצילום פורטרט האמנית דרך מסך של ניילון פצפצים במנהרה, קיים גם כאן מרחק מהמקור בשל שכבת החומר המצפה ומפרידה.

גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
جاليري تشاركي يهودي عربي في الجليل

גלריה כברי - גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
מנהלת ואוצרת - תמר הורביץ ליבנה 054-7440954

זיכרונות ילדות הוא שם הדואט של דב אורנר וג'וזיאן ונונו - אמנים ידידים, שניהם ילידי צרפת. זהו חלק מפרויקט משותף העוסק בקשר שלהם עם ספרו של ג'ורג' פרק, "W או זיכרונות הילדות". פוני (פאני) הוא שמה של אימו של אורנר. אורנר גילה לאחרונה, דרך צילום ישן, שלאימו היו אופניים. העבודה של דב היא לזכר אימו ולזכר האופניים ששימשו לו מלווים לחיים ולאמנות. אבא של ונונו צולם בלונה פארק, נוסע במטוס מצויר - Aeroplan. הלונה פארק הוא מקום שהחיים האמיתיים נעצרים בו. הצילום נשאר עד יחיד למציאות שג'וזיאן לא יכלה להכיר. בפעולות של מזירה, הדבקה ושכפול ונונו מקיימת מגע עם דמות האב. ברית הראשונים שלנו עם הורינו מלווה אותנו כל חיינו, והיא מושא למחשבות רחוקות וקרובות.

בגלריה החיצונית מוצג דואט של האמניות **יעל כנעני ודועאא בסיס**. שתי האמניות עוסקות ביצירתן בתנועה, בווידאו ובציוור, והמפגש ביניהן מתקיים במקום שבו קו מתעכב והופך לכתם ומחווה נעשית לסימן. כנעני מציגה סדרת ציורים מעודנת על נייר, קולאז' של תנועה, כתם, מקצב, קו ומסקינג טיפ שחור. בסיס מציגה רישום ועבודות וידאו. בעבודה "אדמה רטובה" בסיס מצולמת מתנועת כשרגליה משוקעות בתוך ערמת אדמה חומה, בסביבת חלל מוזאון נקי. הווידאו נוגע גם למפגש של בסיס עם עיסוקה של כנעני, מורה מומחית לתנועה. במבנה המנהרה מוצגת עבודת וידאו נוספת של בסיס עם הרקדנית עלמה מריה סימון. זהו דואט רגיש של תנועה על רקע של מטע זיהים גלילי, עננים אפורים ואדמה חומה.

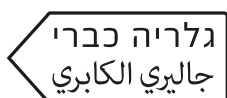
בבית הקפה מוצגת פגישה בין אב לבתו, **עדי ויהלי בן חורין**. מבטים משתנים כלפי מיניות מתעצבת עולה ביצירתם. יהלי מציגה ציורי שמן, ואילו עדי מציג ציורים ואינסטליישן על גבי פסנתר. בולט בנוכחותו הפסל "צנח לו זלזל" - טיל ורוד מברזל שרשום עליו בערבית פתק עתידות מבזוקה: "בגיל 21 תגיע לירח". מבט של דאגה, חלומות משתנים ושאלה אחת שנותרת פתוחה: מתי התמימות נגמרת?

ראות ועיוורון הוא שם המפגש בין **מיקי צדיק לשלומי חגי**. צדיק וחגי מאתרים נקודות מגע, עבודה בשכבות המורכבת מפעולות ציור רבות, מחזוריות החיים והמוות, נבילה המקבלת אות של כבוד, התפעמות מיצירי הטבע ומכוח האדם לברוא ודימויים של סירות. חגי מצלם ראש שום שתפרחתו בוקעת מתוך השחור. לצידו ציור של צדיק בו נפער בור בשחור וקרום מתקלף וחושף דימוי. הקרבה מתממשת בתוך השונות. חגי מקפידן וסבלני, ריאליסטי בגישתו. הוא יוצר אצל הצופה מבוכה - האם מדובר בציור או בצילום? צדיק, לעומת זאת, משוחררת, מבצעת מניפולציות חומריות, ממגנטת את הצבע לצידו האחורי של הנייר על ידי אצטון. הצבע נספג, מתפשט ומחלחל כמו הזיכרונות. קו האופק המדומיין מושך את שניהם, והם פועלים לדבריהם מתוך עיוורון. הציור המשותף "עיוורון וראות" הוא המוצג היחיד בתערוכה כולה שבו שני אמנים פועלים בפורמט משותף אחד, והוא מוצג בגלריה החיצונית.

בגלריה המרכזית מוצג דואט של שני מאסטרים, אבות מייסדים של האמנות בכברי, **אורי רייזמן ויהאל שמי**. שניהם היו ממייסדי הקיבוץ בגלגולו הראשון בבית הערבה ולאחר מכן חיו את חייהם המלאים ביישוב. כל אחד מהם מימש את יצירתו בתחומים שונים: שמי בפסלי הברזל הכבדים, החומים והחלודים ורייזמן בנופים, בפורטרטים ובצבעוניות העזה על בדי הקנבס. מתוך השונות נוצרת קרבה צבעונית, צורנית ותוכנית. קו מחבר בין חומות ירושלים של רייזמן לפסל קיר של שמי, ושני שרבוטים מהירים של צבע וקו, מכנסים רגע אחד ויובל שנים של אימון שקדמו לו. כך היא האמנות על-זמנית.

תמר הורביץ ליבנה: אוצרת

- 1- במקור הייתה משמעות המילה רנדזו מפגש לדוקרב בין גברים או מפגש סודי בגינות. המשמעות הכפולה היא להיכנע.
- 2- מן המילה "שניים".
- 3- מרדכי מרטין בובר, אני ואתה, עברית: יהושע עמיר, ירושלים 2003, עמ' 5.
- 4- הומי ק' באבא, "שאלת האחר: הבדל, אפליה ושיח קולוניאלי" (תרגום עדי אופיר), תיאוריה וביקורת, 5 (1994), עמ' 144-158.
- 5- אלון עדר. מתוך השיר "קצת אהבה לא תזיק" - "לבד לא טוב, ביחד רע, אז איך שלא תראה את זה, אין לך ברירה".
- 6- מרדכי מרטין בובר, אני ואתה, עברית: יהושע עמיר, ירושלים 2003, עמ' 5.
- 7- בבחירת השם מהדהד שם ספרו של דויד גרוסמן, נוכחים נפקדים, הקיבוץ המאוחד, 1992. הספר דן בפגישותיו של הסופר עם ערביי ישראל ובשיחותיו עימם בנושא פינוי כפרים, והוא משמש פרפרזה למונח "נוכחים נפקדים", הנוגע ליחס אל אזרחים ערבים בארץ מתוך היעדר וחסר.
- 8- גסאן קנפאני - סופר ומחזאי ערבי, דמותו שנויה במחלוקת.
- 9- פרפטום מובילה Perpetuum Mobile - מכונת התנועה הנצחית או המתמדת. מכונה היפותטית המפיקה אנרגיה ללא הפסק, ולכן היא בלתי אפשרית.
- 10- דיסטופיה מנוגדת לאוטופיה, זוהי מציאות אמשית ששולטים בה יסודות חברתיים שליליים.

גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
جاليري تشاركي يهودي عربي في الجليل

גלריה כברי - גלריה שיתופית יהודית ערבית בגליל
מנהלת ואוצרת - תמר הורביץ ליבנה 054-7440954